

УДК 316.774+339.56 (477+470+571)

Тихомирова Є.Б.*

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ВИМІР УКРАЇНО-РОСІЙСЬКОГО ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Актуальність проблематики дослідження обумовлена кількома основними чинниками. В Україні 19 адміністративно-територіальними одиниць є прикордонними. Вздовж найбільшого державного кордону з Росією сьогодні існує чотири єврорегіони, п'ятий знаходиться у стадії створення. Це свідчить, що для розвитку транскордонного співробітництва існує значний потенціал і на східному кордоні країни. Це по-перше.

По-друге, дослідники стверджують, що саме транскордонна співпраця східних регіонів України і західних областей Росії дозволяє створити Східнослов'янський пояс транскордонного співробітництва, який буде формуватися та діяти поряд із Центральноєвропейським, Центрально-східноєвропейським, Східноєвропейським та Східно-прибалтійським поясами транскордонної співпраці. Він «може стати поштовхом для багатьох проєвропейських перетворень у прикордонних регіонах України, а також у системі всієї держави».

По-третє, варто погодитися з думкою фахівців, що «в епоху новітніх інформаційних технологій і фактичного переходу розвинених країн світу до нової стадії розвитку цивілізації – інформаційного суспільства – держава вже не може сприйматися тільки в рамках географічних координат без обліку такого важливого атрибута держави, як її інформаційний вимір. Україно-російські відносини не позбавлені інформаційної складової. Україна й Російська Федерація мають багато спільного для виведення відносин в інформаційній сфері на рівень стратегічного партнерства».

Об'єктом вивчення є прикордонні території України та Росії, що об'єдналися в рамки єврорегіонів «Дніпр», «Слобожанщина», «Ярославна». «Донбас» та території, що планується охопити регіоном «Азов». Предметом – інформаційна підтримка співробітництва України та Російської Федерації у створених єврорегіонах. Метою дослідження є виявлення тенденцій інформаційної політики зазначених єврорегіонів про їх діяльність на рівні відповідних прикордонних областей та районів.

Єврорегіон ми будемо трактувати як територію, що включає не менш двох європейських країн, між якими розвивається цілеспрямована транскордонна співпраця, що реалізує певні економічні, соціальні та культурні проєкти та програми і є своєрідним інструментом їхньої інтеграції в європейські структури. На думку науковців, в Європі існує три категорії єврорегіонів: утворення, що виникли на базі публічного права й мають статус юридичної особи, де зацікавленими учасниками виступають адміністративно-територіальні одиниці; єврорегіони зі статусом юридичної особи, засновані на приватному праві, де зацікавленими учасниками є некомерційні об'єднання, що перебувають по обидві

* доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародної інформації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

сторони кордону; утворення, існуючі без утворення юридичної особи у форматі постійно діючих конференцій, нарад, об'єднань за інтересами адміністративно-територіальних структур сусідніх держав (прикладом є німецько-датський єврорегіон на базі загальної угоди про партнерство). Можна погодитися з думкою білоруської дослідниці Ю. Сивец, яка вважає, що для пострадянських республік, властивий варіант транскордонного співробітництва, де основними акторами інтеграційних процесів є державні органи. Запозичення найбільш ефективних моделей регіональної взаємодії в європейських країнах, що входять до складу ЄС, відбувається в результаті усвідомлення політичними елітами економічних вигід від реалізації спільних проектів.

У цих умовах головним, але, зрозуміло, не єдиним, суб'єктом інформаційного забезпечення Східнослов'янського поясу транскордонного співробітництва стають державні органи різного рівня по обидві сторони кордону, якщо створюють єдиний інформаційний простір єврорегіонів за допомогою традиційних і новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, а некомерційні об'єднання та інші недержавні суб'єкти лише ситуативно приєднуються до реалізації транскордонних проектів і програм. На думку російських політологів, міжрегіональні зв'язки взаємозалежні із зовнішньою політикою держави, а тому «інформаційний супровід» ділових контактів російських регіональних делегацій, особливо на рівні губернаторів і глав адміністрацій, має стати правилом.

Дослідники зазначають, що транскордонні процеси мають два виміри, паралельні та невіддільні один від одного: «зверху вниз» («top-down») і «знизу вгору» («bottom-up»). Перші охоплюють транскордонне міждержавне співробітництво, другі транскордонну співпрацю на місцевому й регіональному рівні, без аналізу яких неможливо виявити й зрозуміти сутність сучасних транскордонних процесів. У такій ситуації інформування громадськості україно-російських єврорегіонів має відбуватися двоюко – як на загальнодержавному рівні обох країн-учасників єврорегіону, так і на місцевому й регіональному рівнях владних структур по обидві сторони кордону.

Досвід МЗС РФ, як зазначають російські фахівці, свідчить, що інформаційне забезпечення зовнішніх зв'язків регіонів здійснюється за двома напрямками: у регіони надається інформація про іноземну державу, зацікавленість з її боку в контактах з російськими регіонами з тих або інших питань; одночасно, МЗС одержує інформацію від регіонів і направляє її за кордон. При цьому використовуються всі доступні засоби інформаційного обміну, зокрема й сучасні телекомунікаційні технології. МЗС регулярно проводить презентації російських регіонів у прес-центрі і в рамках міжнародних заходів з найрізноманітнішої тематики (виставок інвестиційних проектів, товарної продукції або туристичного потенціалу, міжнародний проект туристсько-рекреаційної зони). На офіційному сайті МЗС Росії представлена інформація про потенціал міжнародного співробітництва російських регіонів, постійно поповнюється блок довідково-інформаційних матеріалів, адресованих регіонам. Подібні напрями та засоби інформування застосовуються не лише на рівні регіонів, але і прикордонного співробітництва.

Одним з напрямів інформаційної діяльності транскордонних регіонів є формування іміджу регіону в очах громадськості прикордонної території, відповідно до мети і завдань його розвитку, прагнень регіональної політичної еліти. Перш за все, прикордонний регіон має ідентифікувати себе з певним рівнем соціально-економічного розвитку. Оскільки природні ресурси й географічне положення у них часто є схожим, пріоритетом інформування стає економічний потенціал, наявність виробничої й транспортної інфраструктури, нормативна база та заходи державної підтримки іноземних інвесторів і підприємців, стабільність соціально-політичної обстановки. Як стверджував заступник голови ХОДА Ю. Сапронов, єврорегіони стають своєрідними візитками сусідів у всій системі

європейських кордонів: «Європа створила особливі правила, які стали загально визнаними як усередині ЄС, так і на його зовнішніх кордонах. Сформувалась європейська мережа єврорегіонів – єдина платформа комунікацій прикордонних спільнот з однаковими, по суті, проблемами життєзабезпечення, що сприяє їх впізнанню на європейському рівні. Вони відображають не тільки економічний інтерес ділових кіл по обидва боки кордону, а й толерантність у питаннях культури, мови. Зовсім інший масштаб довіри у інвесторів до прикордоння, де створені подібні інститути».

На рівні транскордонного співробітництва активно застосовуються новітні інформаційно-комунікаційні технології, передбачено, зокрема використання системи порталів, створення національних порталів з вільним доступом до них, національних інформаційних центрів. Зараз для отримання необхідної інформації застосовується Інтернет-портал СНД та Інформаційний портал міжрегіонального прикордонного співробітництва. Останній є інтерактивною моделлю залучення громадськості до розробки проектів і програм прикордонного співробітництва й реалізації їх в умовах прикордонного регіону; створює російсько-українським єврорегіонам можливості для обміну інформацією між структурами прикордонного співробітництва, органами регіональної влади й місцевого самоврядування, освітніми установами, населенням прикордонних територій і громадськими організаціями; інформування всіх учасників про основні тенденції розвитку міжрегіонального прикордонного співробітництва на території РФ, Білорусії, України, СНД і ЄС.

Отже, оскільки інформаційна підтримка має важливе значення в системі прикордонного співробітництва, налагоджувати обмін інформацією з учасниками єврорегіонів; створювати WEB-сторінки, організувати публікації з метою висвітлення питань розвитку транскордонного співробітництва і єврорегіонів; проводити семінари, круглі столи, конференції з питань транскордонного співробітництва та розвитку єврорегіонів, стали, перш за все, державні владні установи. Вони активно застосовують традиційні і новітні інформаційні технології, інформуючи, не обмежуються загальними відомостями про єврорегіони, повідомляють про конкретні економічні, інвестиційні й торговельні пропозиції. На порталах і сайтах транскордонних структур, державних, регіональних і місцевих органів влади розміщуються посилання на сайти провідних організацій та установ регіону, здійснюється адресна розсилка інформаційних матеріалів.